

РОЛЯ ПАДКАСТАЎ У ФАРМІРАВАННІ СУЧАСНАГА ТЭАТРАЛЬНАГА ДЫСКУРСУ

Н. А. Тачыцкая

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
вул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
nadezhda.tochickaya@gmail.com*

У артыкуле разглядаецца роля падкастаў у фарміраванні сучаснага тэатральнага дыскурсу на прыкладзе беларускіх тэатральных падкастаў, у прыватнасці праекта «Контровые». Разглядаецца, як падкасты спрыяюць дэмакратызацыі тэатральнай размовы, пашырэнню тэматыкі абмеркаванняў і стварэнню супольнасці вакол тэатра. Аналізуюцца новыя фарматы і стылістыка падкастаў, іх уплыў на тэатральнае асяроддзе і інтэграцыя з лічбавымі мастацкімі практыкамі. Адмысловая ўвага надаецца таму, як падкасты дапамагаюць захоўваць культурную памяць і стымулююць прафесійнае развіццё тэатральнага мастацтва ў Беларусі.

Ключавыя словы: падкаст; лічбавыя медыя; медыяфарматы; аналіз; культурная супольнасць; тэатральнае мастацтва.

РОЛЬ ПОДКАСТОВ В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОГО ТЕАТРАЛЬНОГО ДИСКУРСА

Н. А. Точицкая

*Белорусский государственный университет,
ул. Кальварийская, 9, 220004, г. Минск, Республика Беларусь,
nadezhda.tochickaya@gmail.com*

В статье рассматривается роль подкастов в формировании современного театрального дискурса на примере белорусских театральных подкастов, в частности проекта «Контровые». Рассматривается, как подкасты способствуют демократизации театрального диалога, расширению тем для обсуждения и формированию сообщества вокруг театра. Анализируются новые форматы и стили подкастов, их влияние на театральную среду и интеграция с цифровыми художественными практиками. Особое внимание уделяется тому, как подкасты способствуют сохранению культурной памяти и стимулируют профессиональное развитие театрального искусства в Беларуси.

Ключевые слова: подкаст; цифровые медиа; медиаформаты; анализ; культурное сообщество; театральное искусство.

THE ROLE OF PODCASTS IN SHAPING CONTEMPORARY THEATRICAL DISCOURSE

N. A. Tochitskaya

*Belarussian State University,
9, Kalvaryjskaja Str., 220004, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: N. A. Tochickaya
(nadezhda.tochickaya@gmail.com)*

The article is devoted to the role of podcasts in the formation of modern theatrical discourse using the example of Belarusian theatrical podcasts, in particular the «Kontrovye» project. It examines how podcasts contribute to the democratization of the theatrical conversation, the expansion of the topics of discussions and the creation of a community around the theater. New formats and styles of podcasts, their influence on the theatrical environment and integration with digital artistic practices are analyzed. Particular attention is paid to how podcasts help preserve cultural memory and stimulate the professional development of theatrical art in Belarus.

Key words: podcast; digital media; media formats; analysis; cultural community; theatre arts.

Падкаст – гэта праграма ў стылі «радыё» – гэта аўдыёзапіс, які часам суправаджаецца відэазапісам, зроблены любым чалавекам і даступны для праслухоўвання або прагляду ў інтэрнеце на платформах, якія дазваляюць слухачам падпісацца на тую ці іншую праграму. На пачатковых этапах развіцця жанру людзі спампоўвалі пэўныя выпускі падкастаў на пераносную прыладу для праслухоўвання аўдыёфайлаў – Apple Inc.'s iPod, што і лягло ў аснову назвы дадзенага інтэрнэт-жанру: змешванне слоў «iPod» і англійскага «broadcast», што азначае «трансляваць» [1, с. 124].

Падкасты заваявалі папулярнасць не з моманту іх першага з'яўлення ў глабальнай сетцы. Спачатку гэта былі аматарскія выпускі на тэмы, якія прываблівалі ўвагу пэўнага кола людзей. Толькі ў сярэдзіне 2005 г. анлайн крама Apple's iTunes падала даступ да сотняў падкастаў на розныя тэмы, што, несумненна, спрыяла таму, што вялікая колькасць людзей даведлася пра існаванне дадзенага жанру інтэрнэт-дыскурсу [2].

Вилучаюцца наступныя жанры падкастаў: інтэрв'ю, ток-шоу, лекцыя і гісторыя [3, с. 148]. Самы папулярны жанр – інтэрв'ю. Тут у цэнтры ўвагі спікер, менавіта ён задае тэму і антураж гутаркі. Інтэрв'юер павінен раскрыць матывацыю госьця, паказаць аўдыторыі, што за чалавек сядзіць каля мікрафона, што для яго важна, якую каштоўнасць і якія сэнсы ён нясе. Нават калі вядучы недастаткова добра падрыхтаваны, запрошаны эксперт можа выцягнуць на сабе ўвесь выпуск, падзяліцца унікальнай інфармацыяй і прынесці падкасту новую аўдыторыю. Галоўная перавага фармату інтэрв'ю – дынаміка размовы і жывая драматургія. Калі ў мікрафона два чалавекі, значна лягчэй выбудаваць канфлікт і інтрыгу размовы, можна кіраваць слухацкай увагай, задаваць тэмп гутаркі частатой пытанняў. Нават самае прадуманае інтэрв'ю – заўсёды экспромт, слухач не можа прадбачыць, чым яно скончыцца, і гэта падагравае цікавасць і ўзмацняе інтрыгу. Інтэрв'ю – жанр, які лепш за астатніх стварае эфект прысутнасці. Сярэдні хранаметраж: 30–120 хвілін.

Наступны жанр – ток-шоу: група вядучых размаўляе на зададзеную тэму і, як правіла, робіць гэта дасціпна і смешна. У такога падкаста можа быць задача забаўляць, а можа – далучаць. Ток-шоу атрымліваюцца добрыя, калі іх запісвае кампанія сяброў, тады яны даволі лёгка ператвараюцца ў аўтарскі дзённік ці сяброўскі стэндап. Сярэдні хранаметраж: 20–90 хвілін.

Не менш папулярны жанр – лекцыя. Падкасты слухаюць людзі новага тыпу. Яны адрозніваюцца ўсвядомленасцю і клапацяцца аб інфармацыйным метабалізме, абмяжоўваючы спажыванне «высокакаларыйнага» кантэнту. Інфармацыя, якую яны ўпускаюць у сваю свядомасць, надзвычай важная, па сутнасці, менавіта яна вызначае змест і якасць іх жыцця. Лекцыі лепш за ўсё ўпісваюцца ў канцэпцыю ўсвядомленага спажывання. Яны ўяўляюць сабой, як правіла, апавяданне на навукова-папулярную тэму. У якасці прыкладу можна прывесці падкасты «Арзамаса». Сярэдні хранаметраж: 20–60 хвілін.

Падкаст у фармаце гісторыі мяркуе аднаго або некалькіх вядоўцаў і складаны мантаж. Ён будзецца як аўдыёфільм, з гукавымі і кампазіцыйнымі эфектамі. Мэта – распавесці гісторыю так, каб слухач мог адчуць яе ўсімі пачуццямі, а не толькі слыхам. Сярэдні хранаметраж: 20–60 хвілін.

У апошнія гады падкасты становяцца неад’емнай часткай культурнай прасторы, актыўна ўплываючы на фармаванне сучаснага тэатральнага дыскурсу. У Беларусі гэты працэс асабліва бачны, дзякуючы з’яўленню ўнікальных праектаў, такіх як падкаст «Контрольные», створаны выпускнікамі журфака БДУ Мікалаем Касцюковым і Ксеніяй Зарэцкай. Іх досвед і падыходы дазваляюць разгледзець, як аўдыямедыя змяняе спосабы абмеркавання і асэнсавання тэатра ў XXI ст. Падкаст з’явіўся ў 2023 г., зараз налічвае больш за 18 выпускаў, якія выходзяць перыядычнасцю адзін раз у месяц. Падкаст паказвае пункт гледжання не экспертаў, а аматараў тэатра. Хранаметраж аднаго выпуску складае ў сярэднім 30–40 хвілін.

Традыцыйна абмеркаванне тэатра асацыявалася з прафесійнай крытыкай і спецыялізаванымі выданнямі. Падкасты, наадварот, робяць гэты працэс больш адкрытым і дэмакратычным для шырокай аўдыторыі, даступным для ўсіх зацікаўленых.

К. Зарэцкая і М. Касцюкоў эксперыментуюць з формай сваіх выпускаў. Часцей за ўсё запісваюць іх у неформальнай абстаноўцы (тут варта адзначыць хібы з гукамі, якія можна пачуць), але ёсць эпізод, запісаны ў цягніку на зваротным шляху з Гомеля, дзе суразмоўцы глядзелі спектакль, – на фоне можна пачуць дынамічны стук колаў (Travel выпуск «Го! Мель!» – горад савецкай эстетыкі, буддистских мудростей и «скуки»). Гэта стварае эфект прысутнасці, уцягвае слухача ў жывую атмасферу тэатральнага працэсу. Такі падыход адпавядае агульнай тэндэнцыі развіцця жанру падкаст як самастойнай формы інтэрнэт-дыскурсу, якая валодае сваімі структурнымі і моўнымі асаблівасцямі. Таксама ў сваіх выпусках аўтары аналізавалі трылогію «Песні ў адной дзеі», монатэатр, пластычны тэатр, рэзанансныя выпадкі смерці акцёраў на сцэне і г. д.

Для выпуску «Разбираемся в профессии и театре вместе с актером Александром Никоненко» К. Зарэцкая і М. Касцюкоў запрасілі акцёра РТБД А. Ніканенка, каб разабрацца ў тонкасцях акцёрскай прафесіі, разабрацца, што такое роля на супраціў і ілюстрацыя тэксту, даведацца пра ўплыў прафдэфармацыі на пражыванне эмоцый, ацаніць узровень нагледжанасці беларускага тэатральнага гледача. Вядучыя нават паспрабавалі выманіць сакрэты пра прэм’еру тэатра «Забалоцце», дзе А. Ніканенка выконвае адну з роляў.

Цікавая адметнасць падкаста, што пасля кожнага сезона К. Зарэцкая і М. Касцюкоў запісваюць спецыяльны выпуск, у якім робяць вы-

сновы. Напрыклад, у эпізодзе «Веселимся на костях: о подкасте, любви и вере в то, что после ночи будет рассвет» вядучыя ўзгадваюць гісторыю стварэння падкаста, любімыя выпускі, цікавыя выпадкі падчас запісу падкаста, дзяляцца планами і дзякуюць сваім слухачам.

Падкаст «Контровые» будзеца на суб'ектыўных меркаваннях, эмоцыях і ўражаннях вядучых. Варта адзначыць, што яны імкнуцца папоўніць свой бэкграўнд, каб глыбей аналізаваць спектакль і тэатральныя з'явы, з кожным новым выпускам аўдыторыя атрымлівае якасны кантэнт. Таксама ў падкаста ёсць акаўнт у Instagram, дзе можна даведацца пра новыя выпускі, паўдзельнічаць у інтэрактывах з вядучымі, пакінуць зваротную сувязь і свае пажаданні.

Адной з важных функцый падкасту становіцца фарміраванне супольнасці вакол тэатра. Аўтары «Контровых» прызнаюцца, што праект узнік з жадання дзяліцца ўражаннямі і знаходзіць аднадумцаў. Падкаст становіцца пляцоўкай для абмену думкамі, рэфлексіі і нават своеасаблівым гістарычным архівам: абмяркоўваючы спектаклі, якія паступова знікаюць з афіш, вядучыя фіксуюць важныя моманты тэатральнага жыцця для будучых пакаленняў.

Падкасты становяцца каталізатарам перамен у тэатральным асяроддзі. Яны ўзнімаюць пытанні аб ролі маладых рэжысёраў, неабходнасці абнаўлення тэматыкі і стылістыкі, стымулююць дыскусіі аб якасці пастацовак. Крытыка і пахвала, выказаныя ў падкастах, уплываюць на ўспрыманне спектакляў як гледачамі, так і самімі тэатральнымі дзеячамі, садзейнічаюць развіццю самарэфлексіі і прафесійнага росту.

Развіццё падкастаў у Беларусі адбываецца на фоне агульнага росту цікавасці да лічбавых мастацкіх форм, уключаючы відэа-арт і іншыя медыяінтэрвенцыі. Падкасты становяцца часткай шырокай экасістэмы, дзе тэатральнае мастацтва абмяркоўваецца і асэнсоўваецца ў новых, інтэрактыўных фарматах, што пашырае межы традыцыйнага тэатральнага дыскурсу. Беларускія тэатральныя падкасты, такія як «Контровые», адыгрываюць ключавую ролю ў фарміраванні сучаснага тэатральнага дыскурсу. Яны робяць абмеркаванне тэатра больш адкрытым, шчырым і актуальным, садзейнічаюць стварэнню супольнасці і захаванню культурнай памяці, а таксама стымулююць прафесійнае развіццё тэатральнага асяроддзя. Ва ўмовах абмежаванага бюджэту такія праекты становяцца важнейшымі пунктамі росту для ўсёй культурнай прасторы краіны.

Бібліографічні посилки

1. *Муравьева А. А., Сажина Е. В.* Структурные и языковые особенности жанра «подкаст» (на материале английского и русского языков) // Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. Сер.: Гуманитарные науки. 2021. № 4(127). С. 124–128.
2. *Britannica T.* Editors of Encyclopaedia. «Podcast». URL: <https://www.britannica.com/art/podcast> (date of access: 04.06.2025).
3. Литературная мастерская. От интервью до лонгрида, от рецензии до подкаста [сост. Вдовин А. В., Кучерская М. А., Калининкова Н. Н.]. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2020. 196 с.